

Jola Škulj

CLCWeb je strokovno glasilo, namenjeno razpravam s področja primerjalne literarne vede in kulture, ki na mrežnem spletu <http://www.arts.ualberta.ca/clcwebjournal/library> izide štirikrat letno (marec, junij, september, december). Časopis je osredotočen na tiste raziskave literature in kulture, ki upoštevajo mednarodni oziroma globalni interdisciplinarni kontekst. Njegova uredniška politika razume ustvarjanje, produkcijo, bralca in recepcijo v pomenu vrednostnega presojanja kot dejavnost, ki je po definiciji »komparativistična« in hkrati »sistemska«, zato jo še posebej zanima dojetje medsebojnih razmerij teh določil. Pri tem pa izpostavlja, da je treba izhajati iz observacije, empiričnega pristopa, ki na temelju preučevanja dejstev omogoča teoretska in metodološka pojmovanja sistemov in primerjav. *CLCWeb* objavlja tudi krajše recenzije in pregledne kritične članke pomembnejših knjig s področja primerjalne vede, literarne teorije ter kulturoloških študij.

Idejo o mrežnem časopisu je sprožila potreba med humanisti in raziskovalci, ki so ob novih medijskih možnostih ugotovili, da je to hitrejši in ekonomsko ustrežnejši način komuniciranja spoznanj in idej, ki humanistiki dopušča, da se čuti manj odrinjeno in ji tudi omogoča več prodornosti. Prednosti novega medija hkrati zagotavljajo pomen za promocijo med drugimi sferami raziskovanja in za širjenje informacij individualnim raziskovalcem problematike literature in kulture, omogočajo pa tudi pretok informacij k obči javnosti. Idejo je v prvotni zasnovi podprl raziskovalni inštitut za primerjalno literaturo na kanadski univerzi Alberta v Edmontonu, kjer je direktor tega inštituta Steven Tötösy de Zepetnek že leta 1995 dal na medmrežni splet za AILC/ICLA prve baze podatkov (n.pr. *international directory of comparatists*, bibliografije in pod.), ki so za mednarodno zvezo komparativistov pomembna informacija o delu njihovih strokovnih kolegov. Od septembra 1998 najdemo omenjene spletne strani kot Library of *CLCWeb* na novem naslovu <http://www.arts.ualberta.ca/clcwebjournal/library.html>.

Tötösy de Zepetnek je sprožil načrt prve medmrežne komparativistične revije julija 1997, ker je hotel zapolniti praznino na tem področju. Medmrežna glasila z območja kulturnih študij so bila v tej obliki že na voljo (npr. *Post-modern Culture* že od leta 1990), a so krila le del potreb komparativistične interesne sfere. Mnogi komparativistični časopisi po svetu so sicer na medmrežju objavljali kazala svojih izdaj, nekateri tudi povzetke, vendar pa specializirane, primerjalni literarni stroki namenjene publikacije medmrežno dostopne javnosti ni bilo. Konsultacije s kolegi po svetu, ki primerjalno raziskujejo literaturo in kulturo, so podprle izhodiščno prizadevanje, Tötösy de Zepetnek pa je sestavil odbor svetovalcev in urednikov (k sodelovanju je pritegnil tudi slovenskega kolego dr. Marka Juvana z ZRC SAZU), priskrbel označbo ISSN (1481-4374) pri kanadski nacionalni knjižnici, ki je prevzela tudi skrb za razvrščanje in arhiviranje izdaj (<http://collection.nlc.bnc.ca/100/201/300/clcweb/index.html>), s tem pa so bili dani osnovni pogoji, da je marca 1999 lahko izšla prva številka glasila, v juniju in septembru še naslednji

dve, četrta pa v zadnjih dneh novembra. Glasilo je dostopno preko strežnika univerze Alberta v Edmontonu, ki občasno poskrbi tudi za potrebno tehnično podporo revije (University of Alberta Faculty of Arts Technologies for Learning Centre (TLC) <http://www.humanities.ualberta.ca/TLC>). Na naslovu http://www.languages.ualberta.ca/WebReports/niffenheim/CLCW_ejournal/, kjer lahko razberemo mesečno in četrletno analizo uporabniškega interesa, je dostopna tudi zgodovina glasila.

Uredniška politika vsake revije se razkriva v izboru objavljenih prispevkov in skozi strokovni profil sodelujočih avtorjev. Kot je po četrti številki medmrežne revije *Comparative Literature and Culture* mogoče sklepati, je njena osnovna usmeritev ta, da podpira ustvarjalno odprtost raziskovanja literature in kulture, da sproža inovativna pojmovanja komparativistike in da opozarja na stališča, ki nakazujejo potencialne možnosti v smeri presejanja bodisi zamejenega raziskovanja (avtorskega opusa, nacionalne literature, vrednostnega razvrščanja žanrov in pod.) bodisi utrjenega hierarhičnega razumevanja pojavov. Odprtost za redefinirano pojmovanje manifestacij literature in kulture je očitno izhodiščno vodilo objavljenih prispevkov, v ospredje pa je postavljena tudi metodološka skrb za kompetenten komparativističen pogled, prilagojen času globalizacije, ki zaznamuje tudi sfero literature in kulture, zavedanju multikulturalnosti njenih podlag ter postkolonialnim vrednostnim predpostavkam.

Svoj uredniški koncept je Tötösy de Zepetnek razgrnil v članku *Od komparativne literature h komparativnemu preučevanju kulture* (*CLC Web Journal* 1:3, september 1999), kjer se zavzema za raziskovanje literarnega teksta in literarnega sistema v kontekstu kulture, tj. kot problema v optiki kulturnih študij, kar hkrati pomeni, da je tudi vprašanje umetniške proizvodnje razumljeno širše kot tradicionalni pojem umetnosti. Vendar ob tem priznava, da si kulturne študije pri preučevanju literature prisvajajo teoretska in metodološka izhodišča, ki so v jedru nepreklicno del komparativistike. Pri tem mu je ključno, da mora komparativistično kulturološko raziskovanje podobno, kot so od sedemdesetih let naprej k predmetu pristopale raziskave kulture, izhajati iz predpostavk, ki omogočajo interpretiranje problematike mimo optike utrjenih hierarhij kulture, tj. kot dehierarhizirane produkte, ki jim njihov smisel in pomen opredeljujejo le zgodovinska določila in logika recepcijskega (konsumentskega) interesa. Ta odprtost za pluralizirani interes in za hkratno soočanje več kulturnih prostorov omogoča dojetje polja kulture bolj celovito v vseh njegovih razplastenih segmentih, manj opaznih niansah in multikulturalnih sprepletanostih. Tötösy de Zepetnek ob opozorilih na aktualne izdaje komparativistike po svetu v desetih točkah skicira svoj predlog komparativističnega kulturološkega raziskovanja.

Doslej objavljenim enainvajsetim razpravam bi skupen imenovalc mogli najti v predpostavki, da je odgovorna drža literarne vede konstantno reaktualiziranje prijemov, kar izhaja iz nenehnega prevpraševanja stroke glede njenih lastnih stališč; stremljenje k prenavljanju raziskovalnih postopkov ne nazadnje sproža sam predmet – dogajanje literature. Takšno načelno pozicijo je promovirala že uvodna razprava v prvi številki revije. Aldo Nemesio (univerza v Torinu) izhaja v članku o komparativni metodi in raziskovanju literature (*CLC Web Journal* 1:1, marec 1999) iz trditve, da ima literarna veda daljšo zgodovino kot večina sodobnih znanosti, a hkrati utegnejo po njegovem prav v tej tradiciji koreniniti tudi številni prikriti zaviralni momenti za

uspešno redefiniranje njenih nalog. Pisanje, distribucija in bralni procesi so v različnih kulturah opredeljeni z različnimi faktorji, tako pa je tudi pojem literature nujno diferenciran. Sloneč na parametrih in metodah, ki jih druga raziskovalna polja ne morejo razviti, ima sodobno raziskovanje literature privilegirano možnost razkrivati določila, ki presegajo npr. literarno delo, avtorja, kulturni prostor.

V razpravi o vplivih globalizacije in novih medijev na pojem svetovne literature (*CLC Web Journal* 1:3, september 1999) **Ernst Grabovszki** (univerza na Dunaju) s pozicije systemskega in empiričnega pristopa razpravlja o aspektih komunikacije in raziskovanja humanistike v kontekstu spreminjajočih socialnih procesov. Avtor pa istočasno opozori tudi na nekatere povsem praktične momente v zvezi z vlogo in ustrezno urejenostjo avtorskih pravic, v zvezi z vlogo in funkcijami literarnih inštitucij, v zvezi z vprašanjem globalne ekonomike in bralnih možnosti literature (npr. v Afriki in drugje v nerazvitem svetu), v zvezi z razvojem elektronskih medijev in kulturami informacij, v zvezi z nadzorom in cenzuro, kar po njegovem prepričanju obstaja tako v demokratskih kot nedemokratskih državah, v zvezi z medijskim monopolom večjih in možnih konsekvencah dominacije ter nenazadnje v zvezi z globalno vlogo interneta in prevlado angleščine, ki pa jo razume bolj kot *lingua franca* kakor pa jezikovni imperializem.

Z ne povsem drugačnega zornega kota posega v vse bolj očitno navzočnost globalne mišljenske dominante, tj. v problematiko evropocentričnega pohoda volje do moči *Manifest za revolucijo Zahoda* (*CLC Web Journal* 1:1, marec 1999) uglednega italijanskega komparativista **Armanda Gniscijsa** (univerza v Rimu), ki mu je pri milanski založbi Mondadori ravno letos izšla tudi knjiga *Introduzione all letteratura comparata*. Stališča njegovega razpravljanja so zaspisana s pozicije zavesti, da je kontrast procesu »globalističnih tendenc« ugotovljena diaspora dekoloniziranih, »kreolizacije« mišljenja in kultur, odpor razlik in revolucioniranje. Avtor opozarja na dvoje podob, ki sta nezadržno obrnjeni druga proti drugi, prva, ki ji nehote pripadamo, teži v »destitucijo sveta«, druga, kot razpršeno »upanje« pa je njeno neizogibno nasprotje. *Manifest* se opredeljuje za poseg v zapadno kulturo in njeno usodo s prispevki »svetovnega kolokvija aktivne utopije in revolucije«.

Ker namenja *CLC Web Journal* osrednji interes razpravam, ki širijo meje raziskovalnih področij primerjalne literarne vede, v kritičnih člankih pa še posebej novim izdajam, ki aktualno tematizirajo komparativistične študije ali stanje v komparativistiki, ni presenečenje, da je za prvo številko revije zaradi takšne uredniške usmeritve prišlo povabilo slovenskemu komparativistu **Marku Juvanu**, naj svoj kritičen pretres o zadnjem kongresu komparativistov v nizozemskem Leidnu 1997, ki ga je pred tem objavil v reviji *Primerjalna književnost*, razširi in v angleščini objavi v *CLC Web Journal*. Uredništvo je prispevek označilo za koncizno diagnosticiranje današnjega stanja komparativistične discipline.

O stanju komparativistike v svetu je spregovorilo kar nekaj kritičnih člankov. **Pablo Zambrano**, eden od urednikov španske revije *Exemplaria: Revista Internacional de Literatura Comparada*, je za *CLC Web Journal* 1:2, junij 1999 recenziral troje obsežnejših temeljnih komparativističnih del (Dolores Romero *Orientaciones en literatura comparada*, María José Vega in Neus Carbonell *La literatura Comparada. Principios y métodos* ter Claudio Guillén

Múltiples moradas), ki so izšla leta 1998 v Španiji. Prva knjiga pomeni panoramo discipline ob koncu stoletja, druga je teoretska zgodovina primerjalne literature, obe pa z pretehtanim izborom pomembnejših prevedenih komparativističnih kanoničnih tekstov seznanjata španski prostor z aktualno paradigmo sodobne primerjalne vede, medtem ko samo Guillénovo delo s svojimi pogledi avtorsko zarezuje v aktualno redefiniranje običnih komparativističnih stališč, zaradi česar lahko pričakujemo, da bo sledil prevod njegove knjige v kak drug jezik. Na stanje sodobne francoske primerjalne vede opozarja recenzija **Thomasa Pavela** (univerza v Chicagu) v *CLC Web Journal* 1:3, september 1999, v kateri kritično ocenjuje odmeven nov francoski učbenik komparativistike (*Littérature comparée*, 1997), ki sta ga za francosko univerzitetno založbo (PUF) uredila Didier Souiller in Wladimir Troubetzkoy ter vanj vključila prispevke vrste mlajših francoskih komparativistov (Dominique Budor, Philippe Chardin, Vivette Pouzet, Sophie Rabau, Jean Raimond, Armand Strubel, Pascale Volney, and Georges Zaragoza). V isti številki smo opozorjeni še na dvojne pomembnih komparativističnih izdaj, ki po mnenju **Ernsta Grabovszkega** usmerjata nove poti komparativistike, na Tötösyja de Zepetneka *Comparative Literature: Theory Method; Application* (1998), ki je izšla pri znani nizozemski založbi Rodopi, in na obsežno delo *Comparative Literature Now: Theory and Practice /La Littérature comparée à l'heure actuelle. Théorie et réalisation*, ki sta ga za prestižno pariško akademsko založbo Honoré Champion uredila Tötösy de Zepetnek in Milan V. Dimic s sodelovanjem Irene Sywensky, vanj pa selektivno vključila tudi nekatere razprave s 14. kongresa komparativistov v Kanadi 1994 (mdr. tudi razširjeno besedilo razprave *Comparative Literature and Cultural Identity: A Bakhtinian Proposal* Jole Škulj). O štirih novejših temeljnih knjigah komparativistike (Susan Bassnett, *Comparative Literature: A Critical Introduction*, 1993; Charles Bernheimer, *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism*, 1995; Yves Chevrel, *Comparative Literature Today: Methods and Perspectives*, 1989, angl. prevod 1995; Tötösy de Zepetnek, *Comparative Literature: Theory Method; Application*, 1998) najdemo kritično oceno tudi v najnovejši številki revije *CLC Web* (1:4, december 1999). Izhajajoč s pozicije postkolonialne paradigme sodobne primerjalne vede in zavedajoč se realnih pogojenosti dogajanja umetnosti v multikulturalnosti njihovih podlag je kanadski komparativist, priznan poznavalec kultur etničnih manjšin, **Joseph Pivato** lahko ocenjeval te uvode v študij komparativistike s perpektive njihove relevantnosti za današnjo rabo.

Vpašanjem identitete, pa ne le v zvezi s pojmom zamejene kulture sredine, sodobna literarna veda namenja precej prostora in ta tematika je bila tudi v reviji *CLC Web* kar nekajkrat aktualizirana. **Tötösy de Zepetnek** je nanjo opozoril z recenzijo knjige Richarda Telekyja *Hungarian Rhapsodies: Essays on Ethnicity, Identity and Culture*, (*CLC Web Journal* 1:1, marec 1999), **Patricia D. Fox** (Indiana University v Bloomingtonu) (*CLC Web Journal* 1:1, marec 1999) pa s tezo o »preteklosti kot prologu«, izpostavljeno v naslovu, verificira vprašanje kubanske in madžarske identitete na gradivu dveh tekstov, ki intertekstualizirata Shakespearov *Vihar* oziroma faustovsko temo. Ob tem tematizira kulturno specifičnost razlik in vplive razhajajočega sveta skustva in mentalitet na pripovedne obrazce v umetnosti, še posebej pa jo zanima, ali univerzalni kontekst narativnega pri neki naciji dobiva svoje specifike ali je zgolj žanrski obrazec. Kanadska komparativistka **Jean Wilson** pa je v

razpravi *Identity Politics in Atwood, Kogawa, and Wolf* (CLC Web Journal 1:3, septemur 1999) posegla v vprašljivost koncepcij identitetnosti, kar razbira skozi troje tekstov, izdanih po letu 1980. Prav ta vprašljivost koncepcij identitetnosti je botrovala današnjemu povečanemu interesu literarnih študij npr. za avtobiografijo (prim. razpravo **Patricie D. Fox** *Fiction, Biography, Autobiography, and Postmodern Nostalgia in (Con)Text of Return* v CLC Web Journal 1:4, december 1999), pa tudi v razpravi **Johannesa F. Welfinga** *Nietzsche and the Knowledge of the Child at Play: On the Question of Metaphysics* (CLC Web Journal 1:3, september 1999) trčimo ob isto vprašanje, tj. na tematizacijo neidentitetnega pogleda na resnico v Nietzschejevi filozofiji. Ta tema epistemološke krize se vpleta v temeljno matrico modernistične in postmoderne umetnosti. **James Gifford** (s kalifornijske univerze), priznava-joč daljnosežni pomen intervencije Edwarda Saida glede orientalizma, razbira to temo pri Durrellu v *Avignonskem kvintetu* (CLC Web Journal 1:2, junij 1999), hkrati pa ugotavlja, da univerzalizacija koncepta drugosti lahko pelje v deflatornost, ker gre hkrati za past, da se njegova dejanskost skozi recepcijo jaza izgublja. Avtor izpostavlja dialektiko drugosti/jaza oziroma vzhoda/za-hoda in opozarja na pomen takšnih teoretskih predpostavk za komparativi-stiko. S tezo o postmodernem realizmu (CLC Web Journal 1:3, september 1999) odpre **William H. Thornton** (z univerze v Taiwanu) podobno temo ob Solženicinu in njegovih umetnostnih prijemih centriranja in decentriranja; avtor z razpravo polemično poziva kritike Solženicina, ki je sam izrekel aver-zivno sodbo o postmodernizmu, k navzkrižnemu argumentiranemu soočenju stališč. Tema modernizma je bila v CLC Web Journal 1:2 postavljena v središče in jo najdemo še v nekaterih razpravah: **José Manuel Losada Goya** (z madridske univerze) je ob Poundu, Lorci in Claudelu razčlenil problem restrukturiranja pesniške podobe v tradiciji zahodnoevropskega modernizma, **Babis Dermizakis** (univerza v Athenah) pa ob samomorilnosti preuštinskih ženskih likov, Ani Karenini, Emmi Bovary in Thérèse Raquin opozarja na predsodek o ženski senzualnosti pri avtorjih, ki so pripravljali tla modernemu romanu.

Nova številka CLC Web 1.4 (december 1999) ob primerih iz glasbe ponovno analitično poseže v vlogo spolnih razlik v umetniškem ustvarjanju, odpre temo eroticizma v ljudski poeziji, vprašanje postmoderne proze in avtobiogra-fije, teme o avtorstvu in izdajateljski industriji, o komparativni popularni kul-turi, filmu in zgodovini, z objavo podatka, da je v oktobru medmrežni časopis prejel povprečno na dan 773 zadetkov, pa lahko sklenemo, da je CLC Web Journal v prvem letu izhajanja utrdil svoje mesto med revijami, namenjenimi komparativističnemu interesu.

December 1999